СВОБОДА
LIBERTY

ЧАСОПИСЬ ДЛЯ РУСКОГО НАРОДА ВЪ АМЕРИЦѢ И ОРГАНЪ „РУСКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА“.

Рôкъ VI. | Мт. Кармель, Па. Четвергъ 24-го Марця 1898. | Число 12.

Календарь.

Марець.		
24	Ч.	Теофана, Григорія Дв.
25	П.	Переп. мощ. Никифора
26	С.	Венедикта, Александра
27	Н.	4. ПОСТУ. Агапія
28	П.	Савина
29	В.	† Алексія чоловѣка бож.
30	С.	Кирила (Поклоны)

Змѣстъ.

УВАГА.

Хотячй приступити до „Союза“ най посылають вступне и мѣсячне до касіера.

Mr. George Chylak
OLYPHANT, PA.

И увѣдомлять секретара пôдъ адресою.

Rev. John Ardan
P. O. Box 418
OLYPHANT, PA.

СПРАВЫ „СОЮЗА“.

Симъ маю честь повѣдомити членôвъ „Союза“, що новй грамоты я вже дôставъ и начну ихъ выповняти и людямъ розсылати такъ скоро якъ тое буде можливо.

Ив. Арданъ
секретарь.

ВÔЙНА.

Чи буде вôйна? — Ось се пытане, що нынѣ на устахъ майже всѣхъ Американцѣвъ. Кождый вôдповѣдає собѣ на те пытане по свому, и зъ того йде горяча дебата, хто выграе, та якй корысти выйдуть зъ тои вôйны для Америки....

Чи буде вôйна, чи не буде та кому она принесе хосенъ, мы по свому на се вôдповѣмо:

Були часы, коли кожда вôйна выдавала ся великимъ геройствомъ, а кождый вôйовникъ убожанымъ геройомъ. Тожь й рѣзали ся люде мѣжь собою. Та згодомъ, коли люде доходили до що разъ чоловѣколюбнѣйшихъ гадокъ, то таки прійшли до того переконаня, що вôйна есть збродею, бо звычайно два якй царѣ посварили ся мѣжь собою и для задоситьучиненя своѣй пустôй чести высылали тысячѣ люда на мордоване самыхъ себе, котрй навѣть звычайно й не знали за що они себе рѣжуть. Вôйна есть збродею и тогдѣ, коли провадить ся за для непорозумѣнь гандльовыхъ, де падає тысячѣ трупôвъ, щобъ двѣ або три гандльовй фірмы мали красшй зыски.

Вôйна есть лишь хиба конечнымъ лихомъ, а навѣть й геройствомъ тогдѣ, коли людъ боресь о свои права зъ вызыскувачами, бо ту нѣхто людей не приневолює а люде самй йдуть на смерть, бо волять еѣ вôдъ невôльничого житя. — Такій характеръ мають вôйны о независимôсть неволеныхъ народôвъ, революціи народôвъ противъ своѣй власнôй деспотичнôй управѣ и революціи бѣдныхъ противъ богачôвъ въ имя економичнои рôвности. Суть ще и иншй причины до вôйны, якъ пр. нарушене народовои чести черезъ другу державу, якъ ось пр. має мѣсце теперь черезъ експльозію „Main-a.“ Та якъ бачимо такъ зъ стороны Ишпаніи якъ и Америки видко не охоту розпочинати вôйну. Слѣдять за причинами експльозіи, а тымчасомъ успокоюють людей. Капиталісты певно рôвнодушно не приглядають ся тому всему. Если-бъ они бачили, що вôйна принесе имъ зыски, вже бы кульки давно свистали, а такъ нѣ. Комісія слѣдча провѣрює, чи по правдѣ Ишпанцѣ зъ розмысломъ допустили ся зброднѣ а, тымчасомъ капиталісты, зъ олôвцемъ въ руцѣ, обчисляють, чи така вôйна выйшла бы имъ на пожитокъ, чи нѣ. И если цифры будуть имъ вказувати на великй зыски, то побачите, що вôйна буде, а затрубять до ней самй капиталісты на нуту обороны чести народнои; навѣть въ порывѣ великого патріотизму офѣрують на вôйну свои грошѣ, за котрй народъ величати ихъ буде великими патріотами и самъ, одушевленый, кинесь въ борбу.

Народъ робучій проливати буде кровь а капиталісты затирати будуть руки зъ зыскôвъ, якй имъ посыплють ся зъ доставы рôжныхъ потрѣбныхъ рѣчей. Дальше капитилісты й тому радй пôддержувати той военный настрôй, бо черезъ те, лихо платнй робучй люде а й зовсѣмъ безъ роботы, будуть могли на хвилю вôдвернути свою увагу вôдъ ихъ здирствъ.

То суть причины, котрй промавляють за тымъ, що капіталісты и всѣлякого рода панки були бы за вôйною, але зновъ зъ другои стороны они й побоюють ся еѣ. А побоюють ся еѣ тому, що робучій народъ вже трохи зъорганізованый и освѣдомленый яке его положенє, хто ему братъ а хто ворогъ и ану-жь въ тôй замѣшанинѣ готовъ повстати противъ своихъ гнобителѣвъ? А найбôльше побоюють ся того въ Европѣ, де вôдносины помѣжь робôтниками а панами дуже напруженй и може бути, що европейскй державы, нѣбы для святого спокою, щобъ дармо не проливати крови, вымусять на Ишпанію и Спол. Державахъ, щобъ тѣ погодили ся. А европейскій державы, дбалй о свое выгодне житє мѣркують такъ, що ану-жь якъ потисне ся на гузѣкъ въ Америцѣ, а въ Европѣ задзвонить помѣжь гнетенымъ людямъ и той хопить за горло своихъ дусителѣвъ?

И такъ имъ зле и такъ не добре! та якъ оно тамъ вже стане ся то для партіи робôтничои повинна бути вôйна тай корисною, коли она некористною для капиталістôвъ. Черезъ тоту вôйну, а радше черезъ приготоване до нєи, народъ робôтный зверне цѣлу свою увагу на нєѣ, а о своихъ интересахъ и о своѣй доли забуває. Крôмъ того се узброєнє не є оно добре для робôтникôвъ и зъ той стороны, що заоднымъ заходомъ, щобъ побити Ишпанцѣвъ, капиталісты узброять ся лучше якъ передъ тымъ, бо знають они и теперь о тôмъ добре, що колись може треба буде выступити и противъ робôтникôвъ, щобъ боронити своихъ доляриковъ, а тогдѣ не треба буде кидатись за узброєнємъ, бо оно вже готове.

ВѢСТИ ЗЪ АМЕРИКИ.

Скрентонъ, Па. Марець. 1898.

Поважаный Пане Редакторъ,

Неразъ приходила менѣ гадка, щобы написати дещо до „Свободы“ за нашу скрентоньску Русь, та все такъ якось сходило, що годѣ було взятись за перо. Правда оно и то, що менѣ не до пера, бо то чоловѣкъ не вчивъ ся въ глубокихъ школахъ, отъ якъ бы наприкладъ, панъ редакторъ, а то цѣла моя наука, то сельска школа, въ котрôй вчивъ мене старенькій реєнтый, дай ему Боже царство небесне, бо вже на тамтôмъ свѣтѣ, бо якъ бы не вôнъ, то и того бымъ не знавъ, що теперь знаю. Отже даруйте менѣ, если дещо не до ладу буде, бо я, якъ кажу, невченый, але простый, робôтный собѣ чоловѣкъ.

Найбôльше спонукує мене до писаня то, що менѣ жаль, пане редакторъ, коли читаю въ „Свободѣ“ розмаитй дописы, зъ всѣхъ закуткôвъ Америки, о нашихъ людяхъ: якъ они живуть, поступають напередъ въ просвѣтѣ и культурѣ, якъ и иншй народы американьскй, а лишь наша скрентоньска Русь спить сномъ блаженныхъ. Жаль менѣ, коли читаю, якъ то у нашихъ сусѣдôвъ: Олифантѣ, Майфильдѣ и на всей скрентоньской околици є, а въ нашихъ Скрентонахъ, великôмъ мѣстѣ, звôдки сусѣды прикладъ могли бы собѣ брати, нѣчого нема. Десь другй люде мають свои бизнесы, просвѣтнй товариства, школы, политичнй клюбы, показують ся въ свѣтѣ, що они люде — а мы що? та велике нѣчо! Бизнесôвъ своихъ можь сказати нема. Є ту одень погрибникъ и готельникъ, тай одень штирникъ-гросерникъ. Погрибника и готельника, если бы чужй народности не подперали, давно бы збанкротували, а гросерникъ, бѣдачиско, ледве дыхає, бо жиды не дають. А нашимъ людямъ то байдуже, бо чи-жь они знають, або имъ хто сказавъ, або навчивъ ихъ, що свого треба подперати, не чужого, та що лишь въ єдности сила? Що зновъ до просвѣтного товариства и рускои школы, то о тôмъ нема що и згадувати. Якъ то мило, мôй Боже, въ Олифантѣ, або въ Майфильдъ, де є свой хоральный спѣвъ, своя руска школа, а що найбôльше своя руска читальня, де священникъ разомъ зъ людьми недѣлями по Вечерни пересиджує по кôлька годинъ, читаючи людямъ розмаитй пожиточнй книжочки та газеты и вчить людей, якъ жити, якъ ся тримати по-при другихъ людяхъ, щобы собѣ заслужити на добре имя и пошанову у американцѣвъ.

А якъ то красно, коли є своя руска школа, де наша дѣтина має способность навчитись и своей азбуки, тай заспѣвати милымъ и дорогимъ для кождого батька голосикомъ руску пѣсню, а у насъ що? Та знова нѣчо! Малисьмо ту колись, еще тамтого року, театръ, на котрôмъ пробовано вôдограти „Знѣмченого Юрка“, та фуй! не варто и згадовати. Зачали грати по руски, а скôнчили красно-рѣчевою мадярщиною, переплѣтаною зо славнымъ „теремтете“.

А що до полïтичного клюба, то ту полïсмены мають порядни „клюбы“, котрыми заженуть нашого чоловѣка, де потреба. То, видите, тутешна цѣла политика. — Але перепрашаю, бо дехто акуратъ думавъ бы, що мы ту нѣчого не маємо. Та же маємо замѣсть одного ажъ три церкви и двохъ „панôхъ превелебныхъ“, якихъ хто хоче: зъ бородою и безъ бороды, православныхъ, крѣвославныхъ и простославныхъ; одень зъ превелебныхъ, свѣжо импортованый, укôнчивши дякôвску школу десь на якôйсь Камчатцѣ, дуже далекôмъ краю, що то, якъ вôнъ самъ каже, конець уже Руси тамъ є. Я зрештою не знаю, бо я не такъ глубоко вченый. Навѣть каже, що вôнъ такій є вченый, якъ и редакторъ „Свѣта“ зъ Олдфорджъ, и называє его своимъ колєгою. Ой, менѣ то не хоче ся вѣрити, бо знаю, що редакторъ „Свѣта“ вчивъ ся въ Римѣ, а Римъ, чуєте, иньша птиця, инакшихъ подвижникôвъ выховує, то не якась тамъ Камчатка. Але най собѣ тамъ буде, менѣ, простому хлопови не мѣшати ся мѣжь панôвъ. То, що маємо ажъ три церкви, также мене не болить, бо Русинъ безъ церкви, якъ рыба безъ воды, але то мене дуже болить, що маємо ажъ трохъ „превелебныхъ“, котрй насъ коштують не мало грошъ, а за то не маємо того, чимъ похвалити и поставити бы ся намъ въ очахъ другихъ народôвъ, щобы насъ уважали за людей.

СКРЕНТОНЧАНЪ.

ВѢСТИ ЗЪ КАНАДЫ.

Dauphin, Man., Canada. March 12, 1898.

Зима. — Рускій делєгатъ въ Winnipeg. — Запомога для Русинôвъ. — Руске весѣлє. — Процесовичъ галицки. — Жидôвскій рабинъ для Русинôвъ.

Зима у насъ тримає добра. Снѣгъ якъ упавъ еще въ новембру, то до сего часу еще лежить. Зъ початку морозы були сильни, але въ сѣчню и лютôмъ було цѣлкомъ лагôдно. Въ марци зачало вже по-троха пущати и маємо надѣю, що колъ першого цвѣтня буде вже весна. Нашимъ людямъ зима добре доскулила, бо декотрй не мали що ѣсти, а заробкôвъ въ зимѣ тутъ цѣлкомъ нема.

Бôльша часть нашихъ людей зъ богоспасаемои Галиціи привандрувала тутъ безъ цента. Въ лѣтѣ декотрй заробили собѣ по пару десятокъ тай мали о чôмъ зимувати, але богато приѣхало вже за-пôзно, такъ, що нѣмъ найшли фармы и побудовали хаты — зима ихъ заскочила. Грошей нема, ѣсти нема що, заробити нема де — чиста роспачь. Зло-

(Продовжене на другôй сторонѣ).

ОБРАЗКИ ЗЪ КАНАДЫ.

НЕСТОРА ДМИТРОВА.

II.

Недѣля въ Оттавѣ.

Столиця Канады, Оттава, прекрасне мѣсто. Положене на горѣ, надъ рѣкою того самого имени, збите въ невеличку ґрупу, симетрично подѣлену; на скалѣ, на березѣ рѣки будынокъ парляменту, величавый будынокъ. Цѣле мѣсто, якъ бы глядѣло зъ горы на цѣлу Канаду, якъ бы зъ тои горы роздавались грôмки приказы для захожихъ народôвъ, що осѣли рôжными ґрупами на непроходимыхъ просторахъ вôдъ Атлянтику и Пасифику.

Характеръ сего великоко мѣста схожій зъ характеромъ столицѣ Сполученыхъ Державъ, Вашинґтономъ. Рухъ торговельный и промысловый скупивъ ся въ Montreal, якъ и въ New York. Оттава и Вашинґтонъ то прекраснй сады зъ величавыми будынками. Се мѣста великихъ панôвъ-капіталистôвъ, котрй силою своихъ капіталôвъ неволять дорогами законодатными, тарифами, трустами своихъ слугъ, робôтникôвъ и хлѣборобôвъ.

Анґлійска практичнôсть вкупѣ зъ французкою елеґанціею вытворити ту осôбный типъ народу, завели осôбну моду, звычаѣ и обычаѣ, якихъ не подыблешь нѣ въ Лондонѣ, нѣ въ Парижи, Одно характеристичне, що показує высшôсть культуры анґлійскои надъ культурою французкою. Французъ говорить французкою и анґлійскою мовою, Анґликъ лишь по анґлійски. Та се ему и выстарчає, щобъ мôгъ побити цѣлый свѣтъ своею житевою проворностю.

Менѣ выпало бути въ недѣлю въ Оттавѣ. Тихесенько, святочно тутъ въ недѣлю, якъ и по всѣхъ мѣстахъ американьскихъ. Всѣ склепы, готелѣ щѣльно позамыканй. На улици не чути буденного гремоту, навѣть трамваѣ по улицяхъ не ѣздять. Около 10 год.. рано бачишь групы людий, повбираныхъ святочно, зъ книжками пôдъ пахою, якъ розходять ся въ рôжнй стороны до своихъ церковь. А церковь въ Америцѣ, найрôжнороднѣйшого вѣроисповѣданя, безъ числа.

Подыблешь тутъ: Church of England, Greek cath. Church, Rom. cath. Church, Lutheran, Presbyterian, Methodist, Babtist, Congregational, First Church of Christ, Salvation Army и богато, богато ще другихъ. Звѣсно, зô всѣхъ свѣтôвъ принесли тутъ народы зъ собою свои церкви и обряды...

Я выйшовъ и собѣ на улицю тай пустивъ ся тою дорогою, котра стояла напротивъ носа. Неподалеко ставъ передо мною величавый будынокъ, околеный зеленою муравою и живоплотомъ. На чорнôй таблици стояло написано: St. Andreas-Presbyterian church. — Sunday services at 11 a. m. and 7 p. m. Subject of sermon in the morning, „Sure of Salvation“ by the pastor Rev. Joseph Hogg*). — All right, думаю собѣ, поступлю ту, подивлю ся, якъ тй люди на свôй способъ Бога хвалять. По высокихъ сходахъ, выстеленыхъ диванами, вступимъ я до притвору, скинувъ зъ себе пальто и капелюхъ, подавъ чоловѣкови, що переховувавъ такй рѣчи и випроваджений другимъ чоловѣкомъ до лавки, почавъ я розглядатись по сали.

Саля збудована амфітеатрально, зовсѣмъ, якъ салѣ театральнй въ Европѣ зô своими льожами, ґалериею и сценою. На сценѣ пôдъ стѣною стояла фіс гармонія, зъ переду неи два ряды крѣселъ, разомъ 18, передъ крѣслами трибуна для пастора, на пультѣ велике, позолочене св. Письмо: надъ сценою въ горѣ стояло написано. I am world.*)

Незамѣтно, тихесенько сѣдали люди, що приходили, на свои мѣсця и чекали на початокъ богослуженя. Зъ ударомъ 11 годины выйшла на сцену дѣвчина, засѣла при фіс-гармоніи и роздавались поважнй звуки псальма. За хвилю засѣли на своихъ крѣслахъ спѣвачки и спѣваки, числомъ 18. Народъ слухавъ побожно звукôвъ псальма и мовь бы чекавъ ще чогось, чого не доставало до цѣлости ґрупы на сценѣ.

Зъ дверѣй, противного боку показалась высока стать пастора. Бѣлый якъ голубъ старець, одѣтый въ чорну тоґу, зъ бѣлою краваткою на шіѣ, вступивъ маестатично на трибуну. Народъ зъ похилеными головами слухавъ молитвы, котру пасторъ шептавъ пôвголосомъ. По тôй молитвѣ спѣвавъ хоръ вкупѣ зъ усѣмъ народомъ псальмы, означенй на проґрамѣ. Теперь пояснявъ одинъ уступъ зъ посланія св. ап. Павла до Римлянъ, а вôдтакъ зъ черги спѣвала дѣвчина сольо въ супроводѣ фіс-гармоніи. Пôдчасъ тои продукціи ходила помѣжь люди зъ рукъ до рукъ срѣбна тацка, на котру люди складали грошѣ, вложенй вь вôдповѣднй коперткы. Тихесенько вôдбула ся та складка; не було чути бренькоту монеты, не разила нѣчие ухо та мамона свѣтова. Кождый зложивъ только, кôлько хотѣвъ — и тацка незамѣтно опинила ся на призначенôмъ для неи мѣсци.

Наступила зъ черги проповѣдь на тему: „Sure of Salvation.“ Я чувъ въ моимъ житю вже кôлька перворядныхъ силъ драматичныхъ такъ въ Европѣ, якъ въ Америцѣ, але першеньство давъ бы я, безъ жаднои застороги таки пасторови J. Hogg. — Треба знати, що протестантскй пасторы, то цвѣтъ американьскои интеліґенціи. Якъ профаны Американцѣ не грѣшать всестороннюю освѣтою, лише суть спеціялістами въ своихъ занятяхъ, такъ знову ихъ пасторы, дôставши всесторонну освѣту, студиюють цѣле житє всякй галузи науки, а мають великй доходы, часъ и спромогу по сему, тай въ недѣлѣ, можна бы сказати, доповняють освѣту своихъ парохіянъ. Церкви протестантскй въ Америцѣ, по великихъ мѣстахъ, се недѣльни університеты зъ конфесійно-народнымъ характеромъ.

Бôльше, якъ годину слухали люди уважно бесѣды свого знаменитого пастора. По проповѣди заспѣвавъ хоръ якусь ораторію. Зъ такою прецизіею, зъ такимъ артизмомъ вôддавъ хоръ аматорôвъ поважну ораторію, що рѣдко доводило ся менѣ такій спѣвъ чути. Я пригадавъ собѣ тогды мого товариша зъ часôвъ войсковыхъ, зъ часôвъ семинарицкихъ, товариша долѣ и недолѣ, нашого композитора Остапа, що такъ скоро затихъ и немовь бачивъ его, якъ ему слезы зъ очій цюркомъ ллють ся при артистичнôмъ выкôнченю тыхъ пянъ и тыхъ всѣлякихъ штучокъ музикальныхъ.

Але я, слухаючи сеи чудовои музики, пригадавъ собѣ, якъ отъ недавно правивъ я службу божу на однôй зъ нашихъ кольоній, а дякъ ставши посередъ хаты, розставивъ широко ноги, вхопивъ ся одною рукою за горло, другою за рукавъ и кричавъ такъ страшно, що всѣхъ про-

*) Недѣльни богослуженя: въ 11 пр. пол. и 7 по пол. Предметъ бесѣды (проповѣди) рано: Певнôсть спасенія.

*) Я есмь свѣтъ.

„SVOBODA"
(LIBERTY.)
Weekly Paper.

The only Russian political Newspaper published in this Country; circulating in all parts of the United States and Canada, wherever the Russian language is spoken and is the best advertising medium.

Published every Thursday at Mt. CARMEL, PA. by the „SVOBODA" Publishing Co.

All comunications should be addressed to:

„Svoboda"
Mt. CARMEL, PA.
P. O. Box 13.

Предплата рôчна 2.00
До старого краю........ 3.00

Всѣ дописи и грошѣ просимъ высылати пôдъ адресу:
To „SVOBODA"
P. O. Box 13. — Mt. CARMEL, PA.

НАША ГАЗЕТА ВЫХОДИТЬ ЩО ТЫЖДНЯ ВЪ ЧЕТВЕРЪ.

Entered the post office at Mt. Carmel, Pa. as second class mail matter.

(Продовжене зо стороны першои).

жили ся кôлькохъ по пару центôвъ и выслали зъ помѣжь себе делегата до Winnipeg, щобы тамъ выпросити помочи. Але въ Winnipeg не конче спѣшили ся помагати — що тамъ грубымъ панамъ розходить ся за бѣдныхъ людей. Они собѣ думають: не маешь що ѣсти, то вмирай зъ голоду. Такъ отже делегатъ вернувъ зъ нѣчимъ. Але не есть се вина правительства канадійского. Винни сему таки самѝ Русины, бо они своими процесами тай гидкими поступками, якъ переступленемъ семои заповѣди божои и т.и., обурили и поставили противъ себе рядъ канадійскій.

За вставленемъ ся кôлькохъ вплывовыхъ Русинôвъ рядъ вкôнци давъ яку-таку запомогу найбѣднѣйшимъ людямъ, котрѝ не мали чимъ дôпхати до весны. Дôстали по кôлька мѣшкôвъ муки, за котру мають заплатити або вôдробити въ лѣтѣ. — Вправдѣ мала се запомога, але для тыхъ, що не мали цѣлкомъ нѣчого, добре и се. Есть се добра наука для Русинôвъ, щобы не спускали ся на дурницю, а дбали самѝ про себе.

Черезъ цѣлу зиму разъ всего мы трохи повеселились. Женивъ ся чест. молодець, Михаилъ Саврій, зъ ч. дѣвчиною Маріею Олеховскою. Слюбъ брали въ Dauphin въ Англиканскôмъ костелѣ (Church of England). За-для браку руского священника, дававъ слюбъ пасторъ Англиканскои церкви, а що молодята не розумѣли по англійски, бувъ имъ за переводчика нашь рускій сторникъ М. Фекула. По короткôй забавѣ въ рускôмъ сторѣ въ Dauphin, весѣльнѝ гостѣ поѣхали до дому и тамъ забавляли ся весело, але не такъ якъ въ Галичинѣ при горѣвцѣ, де якъ собѣ весѣльнѝ гостѣ пôдхмелять, зачинають сварку и неразъ вертають до дому зъ порозбиваными носами. Тутъ того нема. Всѣ гостѣ були тверезѝ и забавляли ся по людски. — Мушу тутъ замѣтити, чи не було бы добре, якъ бы галицкѝ владыки трохи бôльше думали о канадійскихъ Русинахъ и зволили пôслати двохъ-трохъ священникôвъ до Канады. Здае ся, що нашѝ высшѝ церковнѝ власти доперва въ тойчасъ опамятають ся, якъ Русины канадійскѝ не будуть належати пôдъ ихъ власть. Въ тойчасъ будуть кричати и плакати, але буде за пôзно. Кôлька тысячь Русинôвъ въ Канадѣ суть лишенѝ своей судьбѣ. Дѣтей есть повно нехрещеныхъ, слюбы дають протестанскѝ пасторы, а похороны вôдбувають ся безъ священника. Французы мають своихъ місіонерôвъ и высылють ихъ помѣжь Индіянôвъ, а нашѝ владыки не спромогли ся, ба навѣть еще не подумали, щобы выслати хоть одного священника для своихъ людей.

Русинъ всюда однаковый: чи то въ Галичинѣ, чи въ Спол. Державахъ, чи въ Канадѣ, хоть бы на мѣсяць повандрувавъ, то и тамъ безъ процесу не обôйшовъ бы ся. Такъ и тутъ. Процесъ за процесомъ иде. Ѣсти чоловяга немае що, а процесувати ся конче треба. Та кобы то було хоть за що. А то за дурницю: оденъ другому скаже лихе слово и вже процесъ. Се хороба галицка, котру хиба канадійскій клімат вылѣчить, але ажь молоде поколѣне. Старшѝ певно зъ тою хоробою пôйдуть до гробу.

При кôнци мушу такожь згадати о одной найзнатнѣйшôй особѣ для Русинôвъ. Та особа то „панъ Мошко", импортованый ажь зъ Россіи для добра Русинôвъ. Бо чи-жь не добрый то той „панъ Мошко", если въ него день-денно десятки Русинôвъ — рабôвъ жидôвскихъ перележуе пôдъ его лавою? Хоть вôнъ зъ нихъ здирае послѣдну скôру, але все вôнъ таки добрый жидокъ, чи якъ его жидôвскѝ рабы називають „панъ", бо вôнъ часами навѣть гербатою потрактуе жидôвского пецуха. Що вôнъ скаже, то Русины его слухають, якъ жиды свого рабіна. Туй-туй вже его и за своего вôйта оберуть. Правда, не всѣ суть жидôвскими рабами, бо есть богато порядныхъ людей, але бôльша часть есть жидôвскихъ поштуркачôвъ. Я бымъ радивъ нашимъ галилейцямъ, що такъ вѣрно нашому „панови Мошкови" служать, импортувати собѣ зъ Галичины хоть одну сотку пейсатыхъ Мошкôвъ, Ицкôвъ, Срулѣвъ и т. д., тай порозмѣщувати ихъ на своихъ фармахъ таки коло хаты, а не потрѣбували бы лазити ажь до мѣста, щобы увидѣти ся зъ „паномъ Мошкомъ."

На нынѣ буде досить, другимъ разомъ напишу де-що бôлше.

Зъ почтеніемъ
БЕРЕЗОВСКІЙ.

ЩО ЧУВАТИ ВЪ СВѢТѢ?

Сенаторъ Прокторъ зъ Вермонтъ, вернувъ недавно зъ подорожи на Кубу, де ѣздивъ наумысне въ той цѣли, щобы переконати ся, чи тамъ справдѣ така бѣда, якъ въ щоденныхъ газетахъ описують. Панъ Прокторъ оповѣдае, що все то, що до сего часу говорено о Кубѣ, е чиста правда. Вôнъ каже, що теперь тамъ нема анѣ вôйны, анѣ спокою. Всюды, де лишь подивити ся, есть знищене, нужда, нещасте и голодъ. Кожде мѣстечко е ошанцоване и стережене черезъ ишпанске войско. До тыхъ то уфортификованыхъ мѣстъ позганяно всю людность зъ околичныхъ селъ. Селяне тамъ суть чистыми вязнями. Обдертѝ, босѝ, голѝ пересиджують день и нôчь по подвѣряхъ домôвъ, пôдъ голымъ небомъ и терплять, бѣдаки, голодъ и нужду. Втечи не можь, бо заразъ куля въ лобъ. Навѣть кожда стація колѣйова ошанцована и обточена войскомъ. Колѣйовѝ ваґоны всѣ обитѝ грубою желѣзною бляхою, доокола зъ отворами на пушки, а въ каждôмъ такôмъ ваґонѣ находить ся повно воякôвъ. По-за мѣстами живои душѣ нема, тихо якъ въ гробѣ. Страшный образъ смутку и знищеня. Що до шпиталѣвъ, каже п. Прокторъ, то о тыхъ и не варто споминати. То, що видѣвъ-емь, не дасть ся докладно вôдмалювати. То треба самому видѣти, щобы набрати доброго понятя. Не буду ту говоривъ о иншихъ шпиталяхъ, але скажу кôлька слôвъ о шпиталю Los Pasos, въ Гаванѣ, а зъ того можна переконати ся о станѣ иншихъ шпиталѣвъ. Въ тôмъ шпиталю бачивъ-емь 400 женъ и дѣтей, лежачихъ на каменнôй пôдлозѣ, схорѣлыхъ и выхуднѣлыхъ, вкрытыхъ лахманами. Хорѝ дѣти лежали голѝ, якъ прійшли на свѣтъ. А по иншихъ шпиталяхъ еще гôрше. — Оповѣдане то, зробило велике враженє на сенаторахъ.

*

Въ Америцѣ теперь велике занепокоене по поводу експльозіи „Maine-a", а занепокоене взмоглось послѣдными часами ще бôльше, коли розôйшлась вѣсть, що на водахъ гаваньскихъ знайшли нурки часть шнура, що мавъ служити до выбуху пôдводнои міны. Комісія слѣдча вправдѣ вже докôнчила свои доходженя въ справѣ катастрофы и мусѣла розказати президентови цѣкавѝ вѣсти, бо той не хоче ихъ подати до публичнои вѣдомости, ажь край буде цѣлковито узброеный. А узброене поступае скорымъ крокомъ. Закуплено два военнѝ кораблѣ, въ Бразиліи, а прочѝ агенты поѣхали до Европы, щобъ й тамъ кôлька кораблѣвъ закупити.

Въ той военной горячцѣ люде не звертають навѣть якъ слѣдъ уваги на процесъ шерифа Мартина и его помôчникôвъ, котрого судъ увôльнивъ вôдъ вины и кары. Зачувати, що просекуційный комітетъ задумуе вдруге скаржити шерифа и лишь кôлькохъ его помôчникôвъ, котрымъ удоводнено, що позабивали людей, але вже не въ судѣ вільксберскôмъ а въ скрентоньскôмъ.

*

Австрійскій міністеръ фінансôвъ пôдвысшивъ платню майнерамъ, котрѝ працюють въ копальняхъ соли, зъ 36 центôвъ на 44 центы за день працѣ. Кажуть, що то е свого рода пôдхлѣбство зô стороны власти для робучого люду, щобы собѣ его позыскати для себе. Видко, що вже и тамъ зачинають бôльше раховатись зъ робôтникомъ.

*

Въ Каладрубахъ найдено трупа 50 лѣтнои женщины Анны Баранъ, зъ Яструбкова бѣля Щирця. Комѣсія судова заявила, що женщина умерла зъ голоду.

*

На нашôй американской Руси не зайшло нѣчого такого нового; все по старому. Ходить лишь чутка, що нашѝ „паны превелебнѝ" записують церкви айрискимъ бискупамъ. Не знати, чи се правда, або нѣ, але доносять намъ зъ Юнкерсъ, що тамошна церковь вже въ айрискихъ рукахъ. То бы бувъ шкандалъ!

Редакторъ вôдъ „Вѣстника", бѣдачиско, хорый. — „Вѣстникъ", здае ся, знова не выйде по руски, бо вѣдай нема чоловѣка въ „Соединенію", щобы, кромѣ редактсра, розумѣвъ ся на рускôй азбуцѣ. — Eljen a Magyar!

НОВИНКИ.

Зъ статистики еміграціи.

Нѣмецкôй думѣ державнôй правительство предложило справоздане выемігрувавшихъ особъ на Брему и Гамбургъ, зъ котрого подаемо де-що.

На Брему:

въ р. 1893	выемігрувало	109.400 особъ.
„ „ 1894	„	47.419 „
„ „ 1895	„	68.992 „
„ „ 1896	„	67.040 „
„ „ 1897	„	46.798 „

На Гамбурґъ:

въ р 1892	выемігровало	188.220 особъ.
„ „ 1893	„	58.872 „
„ „ 1894	„	38.827 „
„ „ 1895	„	55.097 „
„ „ 1896	„	52.748 „
„ „ 1897	„	35.049 „

Отже въ р. минувшôмъ еміграція зменшила ся, але только нѣмецка, котра переходить ледво 2½ тысячь особъ, а се черезъ те, що Нѣмцѣ могли въ своѣй державѣ знайти незгôршѝ обставины до житя и працѣ. Вправдѣ въ минувшôмъ роцѣ зменшило ся число и по-за нѣмецкихъ емігрантôвъ, але се ще не свѣдчить, щобы еміграція устала, она лише притихла.

Головно еміграція була звернена до Спол. Державъ пôвноч. Америки, до иншихъ краѣвъ слабла. Правда, въ справозданю каже ся, що въ мин. р. збôльшило ся число емігрантôвъ до полудневыхъ державъ пôвнôчнои Америки, якъ: Тексасъ, Ґеорґія, але се не цѣлковита правда, бо темныхъ емігрантôвъ, особливо галицкихъ, завезли тамъ агенты.

Головный континґентъ еміграційный доставили жиды россійскѝ и австрійскѝ та Галичаны инакше сказавши Русины, котрыхъ записують до рôжныхъ народностей та называють рôжно, щобы лише не Русиномъ, а темный христіянинъ не знае ще самъ себе.

Що вôдносины робôтничѝ въ Америцѣ погôршили ся, видко навѣть зъ справозданя, бо робôтникôвъ, котрѝ бы вертали зъ зложенымъ грошемъ на родину, въ мин. р. майже бракуе.

*

— Лѣкарѣ кажуть, що доросльй чоловѣкъ, котрый не працюе дуже тяжко, не повиненъ ѣсти бôльше мяса якъ вôдъ 10 до 12 анцôвъ денно, если хоче бути здоровымъ.

*

— За 3 тыжднѣ уже Великдень.

„Славный докторъ."

Якійсь ваґабунда приплянтавъ ся до Скрентонъ и назвавъ себе докторомъ Корнѣевскимъ. Десь тамъ въ старôмъ краю — якъ самъ оповѣдавъ — служивъ при войсковôмъ шпиталю за „кранкфотра" и тамъ навчивъ ся „докторства." — Нашѝ люде звычайно бôльше такимъ шарлянтанамъ вѣрять, якъ правдивымъ лѣкарямъ, зачали до него удаватись, бо то, каже, старокраевый докторъ. Недавно тому захоровала одному зъ нашихъ Русинôвъ жѣнка и вôнъ прикликавъ до неѣ того славного доктора. Шарлятанъ прійшовъ и задавъ хорôй женѣ якойсь такои файнои медицины, що бѣдачка въ двохъ годинахъ умерла. „Докторъ" знову, видячи що бѣда, давъ ногамъ знати и нема его вже въ Скрентонъ. Детективы за нимъ глядають. — Для нашихъ людей най то буде пересторогою, щобъ не удавали ся до якихъ будь ворожокъ и знахорôвъ за порадами лѣкарскими, але до правдивыхъ и вченыхъ лѣкарѣвъ.

Новѝ вынаходы.

Оденъ россійскій студентъ медицины вынайшовъ машину до роздаваня картъ до гры и отримавъ патентъ. — Иванъ Щепаникъ, учитель народный зъ Креводры на Мазурщинѣ, въ Галичинѣ, вынайшовъ способъ, що при помочи електрики та електричного далековида можна буде переносити на полотно образы, котрѝ выглядають якъ правдивѝ а не тканѝ. Черезъ сей вынаходъ ткацтво страхъ поступить впередъ. Иванъ Щепаникъ отримавъ патентъ. Всѣ газеты розписують ся о тôмъ обширно, а р. 1900 на выставѣ въ Парижи буде побудованый особный павільонъ, въ котрôмъ буде представленый той вынаходъ.

Кôлько чоловѣкъ мае волоси на головѣ?

Цыганъ на те пытане цѣлкомъ слушно вôдповѣвъ, що „кôлько ему выросло", але оденъ Французъ не бувъ зъ того задоволеный и забравъ ся до численя. Вычисливъ вôнъ, що у бльондинôвъ на головѣ е менче бôльше 142,000, у шатынôвъ 105,010. Червонѝ волося мають найменче, бо лишь 29,200. Теперь пытане хто мае правду: Цыганъ чи Французъ.

чихъ своихъ товарѣшивъ, топ самои професіи, а було ихъ ажь пять, чисто перекричавъ. Страшно було тогдѣ! Охъ, якъ бы ты, Василю, ту собѣ зразъ гôвкнувъ! подумавъ я собѣ. Ще разъ на закôнчене выпептавъ пасторъ коротку молитву, промовивъ голосно „амѣнь" и народъ поволеньки почавъ розходити ся.

По дорозѣ стрѣтивъ я громадку людій, що зъ хоругвою на передѣ, при звукахъ спѣву и музики машеровали по улицяхъ и на бôльшихъ площахъ говорили свои проповѣди. Се була „Salvation Army."

На мостѣ, коло почтового будынку, высокій мущина, зъ чорною бородою, тримавъ „speech", кричавъ, ажь зôпрѣвъ, але его якось нѣхто не слухавъ. Маленькій припадочокъ стягнувъ и ему купку цѣкавыхъ слухачôвъ. Двохъ мертвецки пяныхъ людій, заточуючись, посѣдали вôдпочивати пôдъ муромъ. Бесѣдникъ побачивъ ихъ, звернувъ заразъ бесѣду на наслѣдки пянства и вказуючи пальцемъ на тыхъ двохъ бѣдолахôвъ, звабивъ кôлька десятокъ цѣкавыхъ людій, котрыхъ бавила тота сцена. Видячи, що вже бôльша купка людій призбирала ся, нашь пасторъ вхопивъ свôй капелюхъ и, ґестикулюючи, вôдповѣдно збиравъ центы за свою мозольну працю. И сей чоловѣкъ на свôй ладъ Бога хваливъ и своимъ промысломъ живъ.

И знову тихо стало; тихо и спокôйно въ обѣдну пору въ Америцѣ; Американцеви въ обѣдну пору, а особливо въ недѣлю нѣхто не смѣе перешкаджати. — Вôнъ мае часъ на роботу, мае часъ на молитву, — мае часъ на забаву, але и свôй часъ у него на ѣду. Безъ снѣданя не пôде до роботы, въ пору обѣдову не буде робити, хоть бы свѣтъ валивъ ся; а вечера у него зъ чаями и рôжного рода кексами то такъ, якъ празникъ у нашого священника въ Галичинѣ. По обѣдѣ колыше ся въ выгôднôмь крѣслѣ, а коло 4 год. хапае библію пôдъ паху и знову дуе кождый до своеи церкви. Вечеромъ сальоны позамыканѝ, щѣльно позамыканѝ, але хто знае другѝ бôчнѝ дверѣ, той, заглянувши до середины, побачить тамъ споре число темперенсôвъ, котрѝ, тôлько празника ради, „whisky" попивають. Але запе ся, запе Американецъ, смертельно запе ся, якъ нѣхто, а особливо его „priest" не бачить.

Оттawа 1. падолиста 1897 р.

III.

ASSIMILATION.

Они полюбили себе при першôй встрѣчи, хоть не розумѣли одинъ другого, бо не знали нѣ слова чужихъ для себе мовъ. Та на що для любови бесѣды! Оповѣдають рôжнѝ писаталѣ, що любовь мае свою питому бесѣду, зрозумѣлу лишь для него и для неи. Тай такою то бесѣдою розмовляли — Анґликъ зъ Русинкою на однôй зъ рускихъ кольоній въ Канадѣ. Френкъ родивъ ся въ Льондонѣ, Анна въ Галичинѣ. Они пôзнали ся недавно, полюбили ся и, якъ рѣдко бувае, зъ любови повѣнчали ся. Отъ саме то вѣнчане интересне и я стрѣбую розказати про ту ориґінальну женитьбу.

Зароѣло ся, мовь въ улію, на рускôй кольоніи. Д. Заговорили голосно и въ поблизькôмъ мѣсточку. Нечувана, небувала рѣчь. Анґликъ чистои крови, родомъ зъ самого Льондону, друкаръ, звѣстно: освѣченый чоловѣкъ, женить ся зъ Русинкою, зъ бѣдного галицкого господаря дочкою! День вѣнчаня назначеный. Вѣнчати буде таки рускій пôпъ. Зъ нетерпеливостю всѣ ожидають того чуда, та въ кôнци и дождали ся. Погода на дворѣ стояла прекрасна. Осѣнный, холодный день усмѣхавъ ся своею красою. Наоколо фармерскои, чистенькои хаты повно возôвъ фармерскихъ, каритокъ. Байсиклѣ попôдпиранѝ пôдъ стѣнами хаты. Народъ, прибраный у святочный строй, облягъ хату, голосно гуторивъ помѣжь собою. Чути тихѝ, шапетливѝ звуки анґлійскои бесѣды, роздае ся голосна, звучна бесѣда руска. Найновѣйшого крою одѣжь свѣтова побôчь нашои галицкои одежѣ. Американьскѝ ladies, найцѣкавѣйшій народъ на свѣтѣ, въ гуртѣ зъ галицкими здоровыми дѣвчатами. Всѣ чекають на священника, що мае молодыхъ повѣнчати. Надъѣхавъ священникъ. Цѣлый гуртъ повитавъ его грѣмко. Чути було наше „Слава Исусу Христу", тай анґлійске „Good morning." Маленька хата заповнила ся по береги. Богато людій стояло на дворѣ, тай черезъ вôкно заглядали до хаты. По службѣ божôй почала ся тайна сопружества. Цѣкаво приглядали ся Анґлійцѣ нашому довгому всхôдному обрядови. Жадно хапали они слова присяги тай не розумѣли еѣ. Не розумѣли Русины, ба навѣть молода не розумѣла, якъ складавъ присягу по анґлійски молодый; не розумѣли Анґлійцѣ тай не розумѣвъ самъ молодый, яку присягу складала молода въ рускôй мовѣ. Скôнчена справа — присяга зложена. „Яже Богъ сочета, человѣкъ да не розлучаетъ", сказано въ св. письмѣ....

Якъ звычай по цѣлому свѣту велить, выпадае и пообѣдати при такôй важнôй нагодѣ. Позасѣдали коло довгого стола люди. На покутѣ посадили священника, а коло него двое молодятъ. Пôшла анґлійско-руска гостина. Кажу: анґлійско-руска, бо побôчь анґлійскихъ кексôвъ, паѣвъ и другихъ подôбныхъ ласощѣвъ, стояли на столѣ и нашѝ рускѝ здоровезнѝ пироги. Assimilation! хтось крикнувъ, побачивши таку мѣшанину потравъ. Тай справдѣ assimilation въ цѣлôмъ значѣню сего слова. Двое молодять сидѣло тихо побôчь себе и глядѣли на себе, вôдгадукчи мовчки свои бажаня, чутя, намѣры, будуче жите. Мѣшане товарѣство, попереплѣтанѝ гостѣ рôжныхъ націй, котрѝ ледви кôлькома словами могли порозумѣти ся, тихо споживано дары божѝ — якось всѣмъ глупо робило ся, якось не по руски, тай не по анґлійски. Анґлики люблять довго посидѣти за столомъ, а ще довше звыкъ нашь чоловѣкъ обѣдати при такôй нагодѣ, якъ весѣле. Не выдержали, повставали, подѣлили ся на ґрупы и почала ся голосна розмова. Зъ кута и зъ-за дверѣй роздали ся звуки скрипки и двое молодятъ, а за ними другѝ мѣшанѝ пары, пôшли жвавого вальца. Assimilation! — подумавъ я, дивлячись на мѣшанѝ пары, що буяли выромъ веселого танцю....

До бѣлого дня забавляло ся охоче товариство. Жвавѝ хлопцѣ анґлійскѝ танцювали до смертельного змученя зъ рускими здоровыми дѣвчатами, охочѝ рускѝ паробчаки не повстыдали ся своеи уроды при боцѣ тонькихъ дѣвчатъ англійскихъ.

Assimilation! крикнули ґазеты канадійскѝ! Та коли-бъ наша культура стояла такъ высоко, щобы зъ такихъ супружествъ выходили дѣти зъ рускимъ пароднымъ характеромъ, выйшла бы раса така, за яку бы мы передъ свѣтомъ не повстыдались. А такъ згинуть нашѝ женщины, згине грядуче поколѣне зъ мѣшаныхъ супружествъ въ морю анґлійскои цивилізаціи. Та бодай не будуть жебрущими дѣдами, бодай рабами безъ почутя гôдности людскои, але будуть людьми, а се вже выстарчить! Чи выстарчить?

Жены найщасливші суть на выспѣ Суматра.

Наші жѣнки звычайно все нарѣкають, що суть невольницями своихъ мужѣвъ и т. н. але жѣнки на Суматрѣ уже щось подôбного казати не можуть. Тамъ жена называе все своимъ, а мужь ей старае ся найбôльше о те, щобы его жѣнка была богата и щобы ей на нѣчимъ не збувало. Мужь може розвести ся зô своею женою, але мусить ей за то весь ей маетокъ вôддати ненарушеный. Хотя розводы тамъ не суть частѣ, бо мужь собѣ осôбно жіе и жена осôбно, кожде въ своимъ домѣ. Мужь заходить лишь вечеромъ до жѣнки, якъ бы ходивъ на зальоты. Коли дѣти пôдростуть, то хлопцѣвъ по 4 роцѣ заберае до себе мужь, а дѣвчата остають ся при нѣй, ажь доки не выйдуть за мужь. Коли женѣ умре мужь, она завѣшуе передъ дверми свого дому жалôбну хоругovку, на знакъ смутку. Поки вѣтеръ не пôдре той хоругovки, доти вдова не смѣе выдавати ся, анѣ навѣть говорити зъ нѣкимъ о выдаваню. Але, щобы жалоба довго не тревала, жѣнки суматранскі звычайно выберають на хоругovки дуже слабі матеріи, такъ, що за пару днѣвъ хоругovка вôдъ вѣтру пôдре ся, а жѣнка тогды глядае собѣ другого мужа. — Направду, тамъ добре жѣнкамъ.

Першій чекъ Едисонôвъ.

Едисонъ, котрый вславивъ ся на цѣлый свѣтъ своими електричными вынаходами, оповѣдае, якъ то вôнъ першій разъ продавъ свôй вынахôдъ одному фабрикантови въ Ню Йорку.

Зъ першимъ моимъ вынаходомъ, оповѣдае Едисонъ, поѣхав-емь до Ню Йорку. Хоть знавъ-емь, що вынахôдъ мôй дуже пожиточна рѣчь, однакъ не мавъ-емь великои надѣѣ, щобы его дохто купивъ. Вступивъ я до одного фабриканта и предложивъ ему мôй вынахôдъ. Фабрикантъ обглянувъ его старанно и запытавъ мене, кôлько жадаю за свою штуку. Я, еще за дѣтвинячихъ моихъ часôвъ все снивъ-емь о 5 тысячахъ, подумавъ-емь собѣ въ духу, щобъ хоть зô 2 тысячи давъ, якъ не пять, але таки не мавъ-емь вôдваги сего сказати. Вконци кажу, до фабриканта: кôлько вы бы дали? Той выдививъ ся на мене и вôдповѣвъ: „Прійдѣть завтра.“ На другій день фабрикантъ привитавъ мене весело отъ тыми словами: „Дамъ вамъ 40 тысячѣвъ, але анѣ цента больше.“ Менѣ въ головѣ закрутило ся и я зôмлѣвъ. По 5 минутахъ, коли-мъ прійшовъ до себе, подписавъ-емь чекъ на 40 тысячѣвъ, а все еще думавъ-емь собѣ, чи потôмъ не фальшивый той чекъ. Побѣгъ я до банку. Касіеръ подививъ ся на чекъ, потôмъ на мене и вôддавъ менѣ его назадъ до рукъ. Мене то цѣлкомъ не здивовало. Найшовъ я приятеля и оповѣдаю ему, якъ ся рѣчь мае. „Покажи чекъ.“ Показавъ-емь. „Чекъ е all right, лишь тебе въ банку не знають, та выплатити не хочуть. Мôй приятель знавъ ся зъ касіеромъ банку, представивъ мене и грошѣ менѣ выплачено. Мавъ-емь повнѣ кишенѣ банкнотôвъ. А думаете, що я, прійшовши до дому, сховавъ-емь грошѣ? Нѣ. — Положивъ-емь ся до ложка въ убраню зъ грошими въ кишеняхъ, щобы потôмъ менѣ на рано не выдавало ся, що то лишь сонъ бувъ.

Не варта цѣловати.

Оденъ молодый чоловѣкъ, именемъ Гиллъ, зъ Иллинойсъ, хотѣвъ ся оженити и подавъ ся до газетъ, що глядае жены. Внетъ нашла ся одна панночка, въ Гасъ Сити, и Гиллъ пôшовъ подивити ся на неѣ. При встрѣчи вôнъ еѣ не сподобавъ ся и зачали розходити ся. Гиллъ, абы хотяй що-то скорыстати, хотѣвъ на вôдходнôмъ панну поцѣлувати, за то дôставъ вôдъ ней въ лице и еще заплативъ въ додатку $14.75 у скваера, бо его заскаржила за образу.

160 долярôвъ за остриженє волося.

Оденъ голяндскій панокъ, баронъ Стинрактъ, мае такъ много грошей, що не знае що зъ ними робити. Недавно тому зателеграфувавъ зъ Петербурга до одного модного голяра, въ Льондонѣ, щобы приѣхавъ до Берлина острычи его. Голярь прибувъ на означеный часъ, зробивъ свое, а панокъ заплативъ ему за роботу 160 долярôвъ. — Такъ, видите, паны бавлять ся, а суть бѣдні люде, що не мають що ѣсти.

И бабы пôйдуть на вôйну.

Если прійде до вôйны зъ Ишпаніею, Америка немае чого боятися ся, бо не лишь що мае подостаткомъ охотникôвъ мѣжь мужчинами, але и женщины хотять йти до вôйны. Въ Колорадѣ одна богата панѣ, Марта Шутъ, организуе женскій полкъ кавалеріи, котрый рыхтуе ся выбити половину арміи ишпанской. Якѣ будуть мати уніформы и чи зъ шаблями або варихами пôйдуть до вôйны, еще не знати.

— Се фактъ або свята правда, що 16. марта найдено въ однôмъ робôтничôмъ помешканю, богатого мѣста Ню Йоркъ, вмершого зъ голоду хлопця, надъ котрымъ гôрко плакала старенька его мати. 19-тилѣтный Петрікъ Фолльонъ шукавъ щодня за роботою, але не мôгъ ей знайти. Бѣда тай голодъ змусѣли бѣдну родину выпродувати всьо ґратя а коли и того не стало и не було нѣгого вкинути въ уста, треба було вмерти. — Чи не золотѣ републиканьскѣ часы?

— Въ Ст. Луисъ, Мо. буде выходити нова газета на 12 языкахъ и называти ся буде „Полиґлотъ.“

— Въ Америцѣ выробляють до рока 4 міліоны штучныхъ зубôвъ.

— Въ Парижи е до 90 тысячѣвъ, а въ Ню Йорку 115 тысячѣвъ домôвъ.

— Лѣкарѣ твердять, що чоловѣкъ по 50 роцѣ житя, тратить на вазѣ мозгу.

— Кажуть, що золотѣ рамы найлѣпше чистити пивомъ. — Ану, пробуйте.

— Молоко зъ верблюда мае бути дуже поживне и здорове.

— Пульсъ чоловѣка бе 62 разы на минуту.

— У Татарôвъ е звычай, що коли просять гостя до ѣдженя, тягають его за ухо.

— Найбôльше мовами говорять въ Америцѣ и найбôльше вѣръ е въ Америцѣ.

— Незабудьте заплатити за „Свободу“, бо грѣхъ даромъ читати.

Вѣсти робôтничѣ.

— Bethlehem, Pa. Въ фабрицѣ Bethlehem Iron Co. робить ся день и нôчь, бо правительство Америки, недовѣряючи, здѣсь, Ишпаніи, замовило тамъ 100 десять и двайцять цалевыхъ канонôвъ.

— Chicago, Ill. Представителѣ майнерôвъ и властителѣ майнъ вôдбули ту, 14. марта, конференцію, на котрôй управильнили контрактово платню робôтникамъ на р. 1898. За бочку пороху будуть вôдтягати робôтникамъ по $1.75 а платня мае выносити вôдъ 36 до 68 цт. за тону на пôдставѣ 40 центовои платничои свалѣ въ Danville.

— Chattanooga, Tenn. Зъ днемъ 1. априля мае бути пôдвысшена платня о 10 проц. майнерамъ Dayton Coal and Iron компаніи.

— Въ шклярни Cunningham & Co., на 26 улици въ Пітсбургу, застрайковало 50 хлопцѣвъ, позаякъ компанія не хотѣла пôдвысшити имъ платнѣ о $2 на тыждень. 100 хлопцѣвъ, занятыхъ въ иншôй шклярни на 22 улици прилучили ся до страйкуючихъ. Въ фабрикахъ Оливера на 10 улици зачали по 2 тыждневôмъ застою знову робити. Робить ся подвôйною силою.

— Въ Sharon, Pa. Розширяе ся фабрика American Steel Co. и зъ днемъ 1. априля мае дôстати 250 робôтникôвъ бôльше роботу.

— Troy, N. Y. Дня 15. марта згорѣла въ Cohoes одна зъ найбôльшихъ фабрикъ вовняныхъ выробôвъ Америки. 1000 робôтникôвъ стратило занятіе.

— Cleveland, O. Всѣ продуценты вугля въ державѣ Огайо, злучили ся въ тростъ вуглянный, котрого цѣлею есть продавати всьо выдобуте вугле по однаковôй цѣнѣ компаніямъ колѣйовымъ, котрі-бъ були гôдповѣдні за его роспродажу. Ту вôдбулась такожь конференція представителѣвъ всѣхъ мостовень въ цѣли заложеня трусту.

— Компанія майнерска, въ въ Gallatin коло Monongahela City, Pa. хотѣла заключити зъ своими робôтниками такъ званый „желѣзный контрактъ“, пôсля котрого майнеры мали-бь приняти 10 процентову знижку платнѣ, все до житя потрѣбне куповати въ компанічныхъ сторахъ, не приналежати до жадныхъ робôтничихъ товариствъ и 5 дней передъ опущенемъ роботы повѣдомити о тôмъ компанію. Робôтники застрайковали. Если компанисты можуть ставити такѣ бещельні условія, то видно, що уважають американьского робôтника за простого быка, котрый ще потрафить ѣсти, пити и робити, але не вмѣе чи не хоче застановитись надъ тымъ, якъ вôнъ бувае немилосердно вызыскованый. Робôтникъ повиненъ чути свое значене яко одиницѣ, котра есть пôдвалиною всего добробыту людского, вôнъ всьо створяе, ему всьо належить ся, робôтникъ повиненъ показати то свое значене, свою силою политичною, а тогды панъ капиталиста не буде такій бещельный.

— Зъорганізованѣ мулярѣ въ Пітсбургу дôставали до теперь $3.50 денно. Зъ днемъ 1. мая будуть жадати $3.60 за девять годинъ денной працѣ.

СМѢХЪ И ПРАВДА.

Пôдслухане въ судѣ.

По прочитаню выроку, силою котрого обжалованый дôставъ три лѣта вязницѣ.

„А то доперва моя стара встече ся, коли довѣдаесь, що я дôставъ лишь три роки. Заложилась зъ мною що я конечно дôстану пять, а я заложивъ ся що лишъ три и я выгравъ! Гурра!....“

ОБРАЖЕНЫЙ.

„Представъ собѣ мôй дорогій, що той Иванъ собѣ думае, тожь вôнъ вчера назвавъ мене публично дурнемъ и осломъ! маю намѣрене его судово позывати о образу чести.“

„А я бы того на твоимъ мѣсци не робивъ.“

„Чому?“

„А ну-жь тобѣ до бѣды се доведе, — тогдѣ доперва пôдешь въ дураки!

ОББИНИТЕЛЬ.

„Увѣряю васъ пане судія, що обвиненый мене вылаявъ передъ всѣми такъ, що волѣвъ бымъ зъ два разы дôстати въ тварь!“

ОББИНЕНЫЙ.

„А чому-жь вы менѣ се такъ пôзно говорите; я бувъ бы се вамъ зъ найбôльшою пріятностію высвѣдчивъ.“

И ТАМЪ НЕ ДУЖЕ ДОБРЕ.

Молодый цыганъ: „Панъотець казали, що якъ ся будемо тримати, то по смерти пôдемо до неба.“

Старый цыганъ: „Е, ты дурню, та що намъ зъ того, та-жь и тамъ лише за селомъ будемо мешкати.“

Учитель: „Хто сотворѣвъ свѣтъ?“

Хлопцеви упавъ каламаръ на землю; учитель того не зауважавъ.

Учитель: „Но скорше — вôдповѣдай.“

Хлопець, котрый лишь о вылятôмъ чорнилѣ думавъ — вôдповѣдае зъ плачемъ: „Я — але уже того бôльше не зроблю.“

1)

Якъ выгадано машиною (треномъ) ѣздити?

Написала М. Загôрня.

I.

Роковъ бôльше якъ сто назадъ живъ у Англіи оденъ чоловѣкъ Робергъ Стефенсонъ. Вôнъ живъ на вугльовôй шахтѣ (майны): тамъ де вуголь земляный копають — той, що нимъ топлять.

Вуголь той лежить глубоко въ земли. Щобъ его здобути, копають такъ неначе колодязь. Той колодязь зветь ся сторчова шахта. Она бувае сяжень 80 завглубшкй, а той й глубше, коли вуголь глубше лежить. Якъ докопають до вугля, тогды починають его бити. Тогды шахта йде вже у бôкъ, туды, куды вуголь лежить. Вуголь у шахтѣ бють и складають у вагончики. Вагончики зъ вугльомъ приганяють до сторчовои шахты, а нагору вытягають паровою машиною.

У земли богато воды и она протечуеть ся въ шахтѣ. Щобъ вода не заляла шахту, еѣ выбирають зъ шахты тежь паровою машиною. У такôй паровôй машинѣ, що тягла воду зъ шахты, Робертъ Стефенсонъ топивъ въ пецу и зъ той роботы живъ. Плата ему була невелика, а треба було годувати та зодягати и себе и сѣмю. То иногдѣ й скрутно приходилось.

Року 1781-го, передъ сего сѣмнайцятьма роками, у Стефенсонôвъ народивъ ся другій сынъ, Юрко. Бувъ вôнъ собѣ хлопець веселый, жвавый. Батько й мати въ его були добрй, то й не погано було ему жити на свѣтѣ. Пôдрôсъ Юрко, уже ему роковъ изъ пять и ставъ вôнъ матери у пригодѣ. И дѣтей менчихъ глядить и обѣдати батькови на шахту понесе и въ крамничку збѣгае, якъ що купити треба. Батько Юркôвъ дуже любивъ дѣтей и богато казокъ знавъ. То отсе въ недѣлю тôлько прійде вôнъ зъ шахты, заразъ и набѣжить повна хата дѣтворы казокъ слухати. Иногдѣ влѣтку старый Стефенсонъ забере усю ту дѣтвору и поведе въ лѣсъ або на поле. Тамъ квѣтки рвуть, бѣгають гнѣзда пташачй знаходять. Тôлько Юрковъ батько не дававъ дѣтямъ займати гнѣзда, а такъ, тôлько подивлять ся та й годѣ. И таке тогды бувало свято дѣтямъ, що й не треба бôльшого. Такъ и росте Юрко потроху. Ось ему вже й вôсѣмъ роковъ поминуло. А сѣмя въ ихъ усе бôльшае. Батькови все важче стае годувати дѣти и они не завсѣгды ѣли до схочу. Одногу разу вôнъ сказавъ жѣнцѣ:

— Часъ уже Юркови заробôтокъ знайти. Дѣтей уже й безъ него есть кому глядѣти, а вôнъ хочь бы на себе що заробивъ.

А тутъ и робота нагодилась Юркови. Була въ Стефенсонôвъ сусѣда вдова. Треба ѣй було пастуха коровы пасти. Она й наняла Юрка Стефенсона по пять центôвъ на еи харчѣ.

Ставши Юрко пастухомъ, бувъ дуже щасливый. Та й хиба-жь не щастя? Вôнъ теперь самъ зароблявъ на себе грошѣ; ѣсти ему давано досхочу. А найкрасше було те, що теперь вôнъ увесь день бувъ на поли зъ своимъ приятелемъ Хомою. И чого тôлько не выгадували они вдвохъ! Юрко ще якъ носивъ батькови обѣдати на шахту, то все було роздивляеть ся на ту машину, що еѣ батько топивъ. Теперь вôнъ зъ Хомою самъ заходивъ ся робити машины. Злѣпе машину зъ глины, поприробляе, де треба, колеса. До колѣсъ поприробляе дудочки зъ очерету. По тыхъ дудочкахъ пару пустить, а пара колеса крутить. И всѣ дивили ся, що въ его такій хистъ до машинъ.

Та й окрôмъ машинъ були забавки. На поли всього богато: и квѣтки й метелики и коники и гнѣзда пташины. Отсе знайдуть хлопцѣ гнѣздечко зъ яечками и запримѣтять, де оно. Прійдуть черезъ кôлька день, ажь тамъ уже пташенята пищать. Радѣють хлопята. А то сопѣлокъ собѣ нароблять, грати заходять ся. Зроблять зъ дерева невеличкій млынокъ и поставлять его въ струмокъ. Вода падае на колесо, а оно крутить ся. И весело имъ, хто й зна й якъ!

Та такъ було недовго. Узяла хазяйка хлопця вôдъ коровъ до плуга за погонича. Хочь хазяйка й плату Юркови дала бôльшу — 10 центôвъ на день, — та погоничемъ ему було поганѣйше, нѣжь пастухомъ. Треба було вставати дуже рано и увесь день лазити: Вôнъ бувъ ще малый, то ему було важко. Та вôнъ нѣколи не жаливъ ся, що важко. Вôнъ бачивъ, якъ батькови скрутно годувати велику сѣмю, то й бувъ радый, що може хочь трохи пособляти ему. А вже недѣлѣ дожидавъ якъ Бога, бо въ недѣлю можно було увесь день бѣгати на поли зъ Хомою та зъ иншими товаришами.

Юркови дуже хотѣлось робити на шахтѣ. Тамъ було богато усякихъ машинъ, а вôнъ до машинъ бувъ дуже цѣкавый. Ну й пощастило ему.

Старшій братъ его вже робивъ на шахтѣ. Вôнъ выбиравъ зъ вугля негодяще каменя (шлейтъ пікувавъ). Робити ему було лекше нѣжь Юркови, а плата була бôльша. Ото-жь и Юрка узято на таку роботу. Ставъ вôнъ заробляти вже по пятьнайцять центôвъ на день. А дальше бачуть, що вôнъ хлопець тямущій, — стали ему иншу роботу давати и плату бôльшу дали: по двайцять центôвъ на день. А дальше приставили его до якойсь кôннои машины, коней поганяти. Юрко не такъ тымъ двайцяьомъ центамъ радый, якъ тому, що вже его до машины приставлено. А все-жь и всього ему мало було. Хотѣлось бо ему до паровои машины. Пощастило й туть. Зволено ему помагати батькови топити въ пецу у паровôй машинѣ, що воду зъ шахты тягла. Тогды Юркови було вже чотырнайцять роковъ. А якъ поминуло пятьнайцять, — приставлено его до другои машины и приручено вже самому топити въ нѣй. Якъ не було Юркови роботы, вôнъ починавъ розбирати машину, роздивляти ся, якъ еѣ зроблено. И незабаромъ вôнъ знавъ у машинѣ коженъ трубикъ и мôгъ сказати, на що вôнъ. И въ его машина була така вычищена й блискуча, що нѣ въ кого мабуть такои не було.

Тымчасомъ зъ сеи шахты выбрали увесь вугель; робôтники перѣхали на иншу. Старый Стефенсонъ и на новôй шахтѣ топивъ машину. А Юрка до тои машины машиністою зроблено. Начальники бачили, що хочь Юрко й не учивъ ся нѣгде, але вôнъ такъ добре знавъ машину и такій щирый бувъ до дѣла, що на его швидче можна було здати ся, нѣжь на иншого ученого. Сѣмнайцяти роковъ бувши, Юрко Стефенсонъ зароблявъ уже бôльше, нѣжь его батько. А батько бувъ дуже радый, що въ его сынъ такій знаючій и що на его такъ здають ся, що приручили ему машину.

Робота Юркова була така: ему треба було пильнувати, щобъ машина выбирала воду зъ шахты, якъ треба. Бо коли-бъ машина хочь трохи не такъ робила, то въ шахтахъ набрало бы ся богато воды и она заляла-бъ тыхъ людей, що тамъ робили. Помѣтивши Юрко, що въ машинѣ що небудь зопсувалось, мусѣвъ ту-жь мить казати про се найстаршому инженѣрови. Але Юрко такъ добре вмѣвъ ходити коло машины, що нѣколи не вдававъ ся до инженира, а самъ робивъ що треба.

(Дальше буде).

Учѣте ся, браты мои!
Думайте читайте,
И чужому научайтесь,
И свого не цурайтесь!
Т. Шевченко.

Всюды нѣвечить ся правда,
Всюды пануе брехня,
Въ вашихъ лишь серцяхъ, о братя,
Най не повстане вона!
Ив. Франко.